

Інформаційна довідка щодо тенденцій законодавчого забезпечення сектору цифрових послуг в Україні*

***Анотація.** В інформаційній довідці стисло викладено аналіз законодавчого забезпечення сектору цифрових послуг в Україні, тенденції та перспективи його розвитку та відповідність актам Європейського Союзу.*

***Ключові слова:** цифровізація, цифровий контент, цифрова послуга, цифрова платформа, цифровий простір.*

Вступ

Наближення національного законодавства до acquis Європейського Союзу (далі – ЄС) і створення в Україні більш прозорих та рівних умов для функціонування сектору цифрових послуг є одним із нагальних питань законодавчого процесу, про що зазначається у Звіті Європейської Комісії 2025 щодо політики розширення ЄС¹, а також у Дорожній карті з питань верховенства права², схваленої Кабінетом Міністрів України.

Законодавчі ініціативи щодо удосконалення регулювання сектору цифрових послуг, зокрема, повинні спрямовуватися на поступову імплементацію положень Регламенту (ЄС) 2022/2065 Європейського Парламенту та Ради від 19 жовтня 2022 року про єдиний ринок цифрових послуг та внесення змін до Директиви 2000/31/ЄС³ (далі – DSA).

Основна частина

Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги»⁴, (далі – Закон) є транспозицією положень актів ЄС у цій сфері, зокрема, Директиви (ЄС) 2019/770⁵ у частині лише одного аспекту регулювання ринку цифрових послуг – захисту прав споживачів чи користувачів цифрових послуг, наданих на підставі договору цифрового контенту або цифрової послуги. Законом закріплюються права споживачів на якісний контент, безперервність послуги та визначаються механізми захисту у разі невідповідності (оновлення, виправлення, зменшення ціни, розірвання договору).

Україна також зобов'язана імплементувати положення DSA, яким визначені інші аспекти цифрового середовища, зокрема врегульовано відповідальність посередницьких послуг (хостинг, онлайн-платформи, маркетплейси) за незаконний контент та забезпечено прозорість роботи великих платформ. Дослідницькою службою Верховної Ради України (далі – ДС ВРУ) у

¹ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. Ukraine 2025 Report Accompanying the document COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS 2025 Communication on EU enlargement policy. Brussels, 4.11.2025 SWD(2025) 759 final. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/EU-enlargement-.pdf>

² Дорожня карта з питань верховенства права: Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 № 475-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2025-%D1%80#Text>

³ Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj/eng>

⁴ Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023 № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text>

⁵ Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/771 від 20 травня 2019 року про деякі аспекти, що стосуються договорів про продаж товарів, про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та про скасування Директиви 1999/44/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-19#Text

дослідженнях вже надано аналіз положень Закону та викладені певні застереження щодо його відповідності вимогам DSA⁶.

На відміну від «розпорошеного» підходу до регулювання сектору цифрового контенту та цифрових послуг, який наразі діє в Україні, політика ЄС щодо Єдиного цифрового ринку є комплексною, яка презентує певну екосистему, в якій DSA є одним з ключових актів ЄС у цій сфері. Відповідно до DSA здійснено фундаментальне оновлення правил регулювання ІТ-платформ в ЄС від моменту прийняття у 2000 році Директиви ЄС про електронну комерцію⁷.

Із прийняттям DSA визначено новий стандарт для цифрових платформ і встановлено відповідальність за незаконний вміст. Онлайн-платформи зобов'язані: ділитися інформацією про роботу їх алгоритмів; впроваджувати процеси для швидкого видалення незаконних товарів і вмісту; запобігати розповсюдженню дезінформації. Головний принцип DSA – «все, що є протиправним офлайн, має бути протиправним онлайн».

У DSA визначено чотири категорії системного ризику⁸ (Рис. 1):

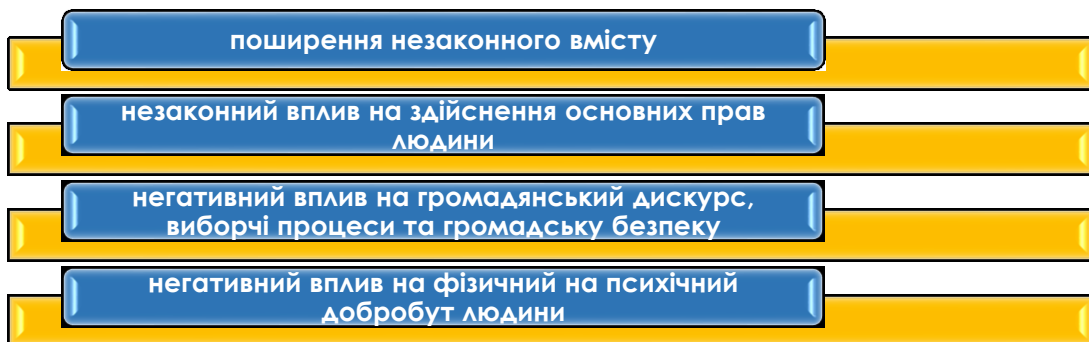


Рис. 1.

У DSA також міститься визначення терміна «незаконний вміст» (стаття 3) у такій редакції (Рис. 2):

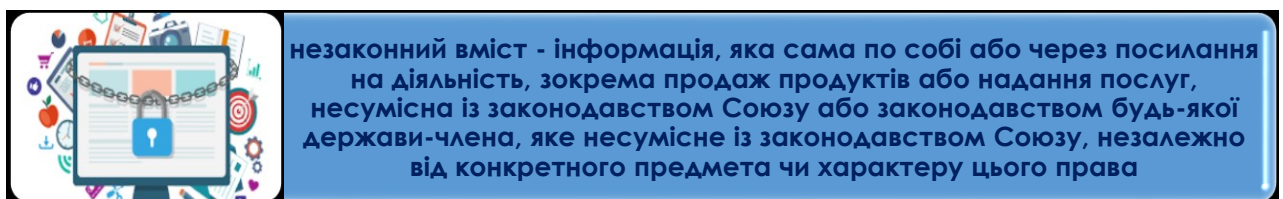


Рис. 2.

Цифрові платформи зобов'язані інформувати користувачів про причини модерування вмісту, поширеного користувачем, і надавати посилання на відповідний перелік, визначений DSA. Користувачі мають право на оскарження

⁶ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо регулювання цифрових послуг в Європейському Союзі та Україні. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/industry_policy/analytical_notes-indst/74771.html

⁷ Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку» («Директива про електронну комерцію») від 8 червня 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_224#Text

⁸ Законодавство проти дезінформації: роль закону про цифрові послуги в ЄС і перспективи для України. Вебсайт УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-factcheck/3798645-zakonodavstvo-proti-dezinformacii-rol-zakonu-pro-cifrovi-poslugi-v-es-i-perspektivi-dla-ukraini.html>

рішень модератора, а платформи відтепер зобов'язані оновлювати інформацію щодо власних процедур і правил модерування вмісту принаймні раз на рік. Тобто відповідно до DSA творці та поширювачі вмісту в Інтернеті, повинні нести більшу відповідальність. Вони також зобов'язані переконатися, що вміст є відповідним, не вводять в оману і не є незаконним. Що стосується онлайн-платформ соціальних медіа, які розміщують відповідний вміст, то вони повинні бути більш чіткими та прозорими щодо того, як працюють їх алгоритми регулювання вмісту, зокрема мати опцію (кнопку), що дозволяє користувачам повідомляти про опублікований незаконний вміст і швидко реагувати на такі повідомлення. Нарешті, вони зобов'язані самостійно стежити за публікаціями та видаляти їх у разі необхідності або навіть призупиняти облікові записи.

Статтею 9 DSA передбачено видання наказів – розпорядчих приписів на видалення неправомірного контенту, які повинні відповідати вимогам цієї статті. Окрім того, отримувачі посередницьких послуг мають право звернутися до суду згідно національного законодавства та актів ЄС з вимогою про відшкодування шкоди, завданої посередниками внаслідок порушення обов'язків, встановлених DSA. Для цифрових платформ передбачені відповідні санкції за порушення DSA, які мають бути ефективними, пропорційними та стримуючими (стаття 52).

В Україні відповідальність учасників відносин у цифровому просторі за незаконний контент частково встановлена відповідно до законів України «Про рекламу»⁹, «Про авторське право і суміжні права»¹⁰, «Про електронні комунікації»¹¹, «Про інформацію»¹², «Про доступ до публічної інформації»¹³, «Про медіа»¹⁴. На нашу думку, таке законодавче закріплення є недостатнім для забезпечення уніфікованого та прозорого підходу до регулювання діяльності всіх суб'єктів цифрового ринку. Зокрема, у законах України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації» лише задекларовано основні принципи, встановлена юридична відповідальність та визначено право на оскарження за надання недостовірної або неповної інформації. Щодо Закону «Про електронні комунікації», то у його статті 104 також лише декларативно закріплений обов'язок державних органів щодо сприяння співпраці інших учасників у поширенні законного контенту в електронних комунікаційних мережах. У статтях 36, 42, 119 Закону України «Про медіа» міститься перелік інформації, забороненої для поширення суб'єктами у сфері медіа. На нашу думку, подібну заборону доцільно поширити й на соціальні мережі та вебсайти неінформаційних компаній, які також є частиною цифрового простору.

⁹ Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>

¹⁰ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

¹¹ Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 № 1089-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>

¹² Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

¹³ Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

¹⁴ Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

Законом України «Про авторське право і суміжні права» (стаття 58) передбачена відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності лише для Інтернет-провайдерів.

Недосконалим щодо сучасних тенденцій регулювання цього питання є й Закон України «Про електронну комерцію»¹⁵, який враховує положення Директиви ЄС про електронну комерцію, однак не враховує DSA.

Власне й Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги» не враховує положення DSA. Варто зазначити, що законодавчі ініціативи щодо удосконалення згаданого Закону є фрагментарними, зокрема йдеться про проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги»¹⁶, щодо аналізу якого ДС ВРУ підготувала Інформаційну довідку¹⁷.

Найбільш наближеним до актів ЄС у цій сфері є Закон України «Про рекламу», статтями 8, 9, 10 якого запроваджені певні правила, спрямовані на створення безпечного та чесного рекламного середовища в умовах цифрової реклами задля підвищення прозорості та захисту користувачів від незаконного та недобросовісного контенту.

Висновки

Ключовим законодавчим актом щодо регулювання діяльності Інтернет-посередників у Європейському Союзі є Регламент (ЄС) 2022/2065. Прийняття акта спрямовано на: усунення юридичної невизначеності у сфері цифрових послуг; забезпечення прозорості щодо походження матеріалів, послуг та товарів в Інтернеті; розширення прав та обов'язків щодо запобігання розповсюдження незаконного контенту в мережі та порушення прав інтелектуальної власності. Із прийняттям Регламенту (ЄС) 2022/2065 визначено юридичні зобов'язання для онлайн-платформ, зокрема соціальних мереж, онлайн-ринків та пошукових систем.

Україна наразі формує основу для функціонування цілісного національного ринку цифрових послуг, що передбачає гармонізацію національного законодавства з acquis Європейського Союзу в цій сфері. Проте, Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги» не забезпечує системність функціонування цілісного національного ринку цифрових послуг. Питання ефективного регулювання діяльності онлайн-платформ є більш комплексним, ніж це передбачено Законом України «Про цифровий контент та цифрові послуги».

Необхідність імплементації DSA в національне законодавство обумовлюється не лише вирішенням завдання правового регулювання ринку цифрових послуг, а й необхідністю посилення законодавчих механізмів для протидії поширенню незаконного вмісту та дезінформації в цифровому

¹⁵ Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>

¹⁶ Про внесення змін до Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги» : Проект Закону України від 07.08.2025 № 13608. Картка законопроекту. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/57018>

¹⁷ Інформаційна довідка щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги» (реєстр. № 13608 від 07.08.2025). Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/industry_policy/inform_references-indst/76793.html

середовищі, зокрема у контексті масованих агресивних інформаційних атак з боку російської федерації.

На нашу думку, зважаючи на його комплексність та складність Регламенту (ЄС) 2022/2065, найперспективнішим варіантом його імплементації є прийняття нової редакції Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги», сфера дії якого поширюватиметься на постачання цифрового контенту всіма учасниками відносин у цифровому просторі та міститиме ефективні та дієві законодавчі механізми захисту та протидії поширенню незаконного контенту. При підготовці нової редакції згаданого Закону доцільно врахувати необхідність визначення відповідної термінології, зокрема дефініції «незаконний вміст», встановлення чітких та прозорих процедур оперативного реагування для блокування або видалення незаконного чи шкідливого контенту, посилення вимог до інтернет-провайдерів та онлайн-платформ щодо моніторингу та видалення незаконного контенту, особливо щодо неповнолітніх осіб.

Необхідним також є прийняття нової редакції Закону України «Про захист персональних даних»¹⁸, яка підготовлена до другого читання і ґрунтується на вимогах Загального Регламенту ЄС про захист даних (GDPR). Важливим є й введення в дію Закону України «Про захист прав споживачів»¹⁹ (нова редакція), що відбудеться не раніше припинення або скасування воєнного стану в Україні.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

¹⁸ Про захист персональних даних : Проект Закону України від 25.10.2022 № 8153 Картка законопроекту. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40707>

¹⁹ Про захист прав споживачів : Закон України від 10.06.2023 № 3153-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text>